

دانشگاه سوادکوه

روان شناسی رشد

(نظریه ها، پژوهش ها، آزمون ها)

(رشته روان شناسی)

دکتر مهناز علی اکبری دهکردی

سرشناسه	:	علی اکبری دهکردی، مهناز، ۱۳۴۳-
عنوان و نام پدید آور	:	روان شناسی رشد (نظریه ها، پژوهش ها و آزمون ها) / مهناز علی اکبری دهکردی
مشخصات نشر	:	تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	:	هجده، ۳۲۱ ص:، مصور، جدول
فروست	:	دانشگاه پیام نور؛ ۲۱۶۶. گروه روان شناسی؛ ۱۰۱/ف
شابک	:	978 - 964 - 14 - 0213 - 8
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبای مختصر
یادداشت	:	فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است.
شناسه زوده	:	دانشگاه پیام نور
شناسه نزوده	:	Payam Noor University
شماره کتاب شناسی ملی	:	۳۸۶۸۷۴۲

دانشگاه پیام نور

روان شناسی رشد (نظریه ها، پژوهش ها و آزمون ها)

مولف: دکتر علی اکبری دهکردی

ویراستار علمی: دکتر حسین زارع

تهیه و تولید: دفتر تدوین و تولید کتاب محتوای آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و تیراژ دانشگاه پیام نور

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول شهریور ۱۳۹۴، چاپ دوم بهار ۱۳۹۷

شابک: ۸ - ۰۲۱۳ - ۱۴ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 14 - 0213 - 8

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی های دانشگاه پیام نور مجاز می باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید

(کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ و متعلق به دانشگاه پیام نور است. تولید، کپی یا خلاصه برداری، نشر و ترجمه، چاپ، افست، توزیع گسترده، تهیه CD و ... این اثر یا بخشی از آن اعم از متن، طرح پشت و روی جلد و ... بدون اخذ مجوز کتبی از معاونت فناوری و پژوهش دانشگاه خلاف مقررات و تعرض به حقوق مادی و معنوی دانشگاه است. متخلفین وفق قانون حمایت از مولفان و مصنفان و هنرمندان دارای مسئولیت حقوقی و کیفری بوده و تحت پیگرد قرار می گیرند)

قیمت: ۱۹۵۰۰۰ ریال

آدرس فروشگاه مرکزی چاپ و انتشارات دانشگاه پیام نور: تهران، خیابان شهید رجایی،

نرسیده به تقاطع آزادگان، جنب ورزشگاه یادآوران. تلفن: ۵۵۵۰۲۱۰۴ - ۵۵۰۰۹۸۳۸

سایت فروش اینترنتی: <http://digibook.pnu.ac.ir>

فهرست مطالب

سیزده
پانزده

پیشگفتار
مقدمه

۱	بخش اول - رویکردهای نظری به روانشناسی رشد
۳	فصل اول: نظریه‌های روانکاوی
۳	هدف کلی
۳	اهداف یادگیری
۴	۱-۱. فروید و نظریه روانکاوی
۴	۱-۱-۱. زندگینامه فروید
۵	۱-۱-۲. نظریه روانکاوی فروید
۵	۱-۱-۳. ساختار شخصیت از نظر فروید
۷	۱-۱-۴. سازوکارهای دفاعی در نظریه فروید
۹	۱-۱-۵. مراحل رشد روانی - جنسی در نظریه فروید
۱۱	۱-۲. آنا فروید
۱۱	۱-۲-۱. زندگینامه آنا فروید
۱۲	۱-۲-۲. نظریه آنا فروید
۱۳	۱-۲-۳. نظریه آنا فروید و دوره نوجوانی
۱۴	۱-۳. اریکسون و نظریه روانی - اجتماعی
۱۴	۱-۳-۱. زندگینامه اریکسون
۱۵	۱-۳-۲. مراحل رشد روانی - اجتماعی از نظر اریکسون
۱۷	۱-۳-۳. نظریه اریکسون و مقایسه آن با نظریه فروید
۱۹	۱-۴. ارزیابی نظریه‌های روانکاوی

۲۰	خلاصه فصل
۲۲	سؤالات چندگزینه‌ای

۲۴	فصل دوم: نظریه‌های یادگیری
۲۴	هدف کلی
۲۴	اهداف یادگیری
۲۵	۱-۲. رفتارگرایی سنتی
۲۶	۱-۱-۲. ایوان پاولف
۲۸	۲-۱-۲. بی. اف. اسکینر
۲۹	۲-۲. نظریه‌های رفتارگرایی جدید
۳۰	۱-۲. آلبرت بندورا
۳۳	۱-۲-۲. رابرت سیرز
۳۶	۳-۲. ارزیابی نظریه یادگیری
۳۷	خلاصه فصل
۳۸	سؤالات چندگزینه‌ای

۴۰	فصل سوم: نظریه‌های شناختی
۴۰	هدف کلی
۴۰	اهداف یادگیری
۴۱	۱-۳. پیازه و رشد شناختی
۴۱	۱-۱-۳. زندگی‌نامه پیازه
۴۲	۲-۱-۳. مفاهیم پایه در نظریه پیازه
۴۴	۳-۱-۳. روش‌شناسی پیازه
۴۴	۴-۱-۳. مراحل رشد شناختی از دیدگاه پیازه
۴۶	۲-۳. رویکرد پردازش اطلاعات
۵۰	۳-۳. رویکرد روان‌سنجی
۵۲	۴-۳. ارزیابی نظریه‌های شناختی
۵۵	خلاصه فصل
۵۶	سؤالات چندگزینه‌ای

۵۸	فصل چهارم: نظریه‌های کردارشناسی
۵۸	هدف کلی
۵۸	اهداف یادگیری
۵۹	۱-۴. لورنز و نقش‌پذیری
۵۹	۱-۱-۴. زندگی‌نامه لورنز

۵۹	۲-۱-۴. نظریه لورنز
۶۲	۲-۴. نظریه جان بالبی و دلبستگی
۶۲	۱-۲-۴. زندگینامه بالبی
۶۲	۲-۲-۴. نظریه بالبی و دلبستگی
۶۳	۳-۲-۴. دوره بحرانی و دوره حساس
۶۴	۴-۲-۴. مراحل تحول دلبستگی در نظریه بالبی
۶۷	۵-۲-۴. جدایی
۶۷	۳-۴. هایند و دوره‌های حساس رشد
۶۷	۱-۳-۴. زندگینامه هایند
۶۸	۲-۳-۴. نظریه هایند
۶۸	۴-۴. ارزیابی نظریه‌های کردارشناسی
۷۱	خلاصه فصل
۷۲	سؤالات چندگزینه‌ای
۷۳	فصل پنجم: نظریه‌های رشد روانی-اجتماعی و رشدی
۷۳	هدف کلی
۷۳	اهداف یادگیری
۷۴	۱-۵. نظریه‌های بشردوستانه
۷۵	۱-۱-۵. بوهلر و نظریه مرحله‌ای رشد
۷۶	۲-۱-۵. مزلو و نظریه سلسله‌مراتب نیاز
۷۸	۳-۱-۵. راجرز و نظریه رشد فردی
۸۰	۴-۱-۵. ارزیابی نظریه‌های بشردوستانه
۸۱	۲-۵. نظریه اجتماعی-فرهنگی رشد
۸۲	۱-۲-۵. زندگینامه ویگوتسکی
۸۲	۲-۲-۵. نظریه اجتماعی-فرهنگی ویگوتسکی
۸۴	۳-۲-۵. ارزیابی نظریه اجتماعی-فرهنگی ویگوتسکی
۸۵	خلاصه فصل
۸۶	سؤالات چندگزینه‌ای
۸۸	فصل ششم: رویکرد دین اسلام در روان‌شناسی رشد
۸۸	هدف کلی
۸۸	اهداف یادگیری
۸۹	۱-۶. تعریف روان‌شناسی رشد در اسلام
۹۰	۲-۶. جنبه‌های روان‌شناسی رشد در رویکرد اسلامی
۹۱	۱-۲-۶. رشد جسمانی و شناختی

۹۱	۲-۲-۶. رشد متعالی (معنوی)
۹۷	۳-۲-۶. رشد اخلاقی
۹۸	۳-۶. عوامل مؤثر بر رشد از دیدگاه اسلام
۹۹	۱-۳-۶. فطرت
۱۰۲	۲-۳-۶. عوامل ارثی
۱۰۳	۳-۳-۶. محیط قبل از تولد و تغذیه
۱۰۵	۴-۳-۶. نقش والدین و خانواده
۱۰۶	۵-۳-۶. عوامل اجتماعی
۱۰۸	۶-۳-۶. تفاوت‌های فردی
۱۱۰	۷-۳-۶. ویژگی‌های انسانی
۱۱۰	۸-۳-۶. اختیار
۱۱۱	۴-۶. مراحل رشد در رویکرد اسلامی
۱۱۱	۱-۴-۶. دوره پیش از انعقاد نطفه و دوره جنینی
۱۱۲	۲-۴-۶. دوره جنینی
۱۱۳	۳-۴-۶. دوره نوزاد
۱۱۶	۴-۴-۶. دوره کودکی
۱۱۷	۵-۴-۶. دوره نوجوانی
۱۱۸	۶-۴-۶. دوره جوانی
۱۲۰	۷-۴-۶. دوره میانسالی
۱۲۰	۸-۴-۶. دوره سالمندی
۱۲۱	۹-۴-۶. مرگ و پس از مرگ
۱۲۸	خلاصه فصل
۱۲۹	سؤالات چندگزینه‌ای

۱۳۱	بخش دوم - جنبه‌های مختلف رشدی در طول دوره‌های مختلف حیات
۱۳۳	فصل هفتم: جنبه‌های رشدی و مراحل رشد در دوره کودکی
۱۳۳	هدف کلی
۱۳۳	اهداف یادگیری
۱۳۴	۱-۷. رشد جسمانی - حرکتی در کودکی
۱۳۷	۲-۷. رشد ادراک و زبان در دوره کودکی
۱۳۷	۱-۲-۷. رشد ادراک
۱۳۸	۲-۲-۷. رشد زبان
۱۴۴	۳-۷. رشد شناختی در دوره کودکی
۱۴۴	۱-۳-۷. نظریه پیاژه
۱۴۷	۲-۳-۷. نظریه برونر

- ۱۴۸ ۳-۳-۷. نظریه ویگوتسکی
- ۱۴۹ ۴-۳-۷. رویکرد پردازش اطلاعات
- ۱۴۹ ۵-۳-۷. نظریه ادراک ذهن
- ۱۵۰ ۴-۷. رشد هیجانی و رشد خود در دوره کودکی
- ۱۵۱ ۱-۴-۷. دلبستگی و هیجان
- ۱۵۲ ۲-۴-۷. رشد خود (خودپنداره)
- ۱۵۳ ۵-۷. رشد اجتماعی و اخلاقی در دوره کودکی
- ۱۵۳ ۱-۵-۷. رشد اجتماعی
- ۱۵۶ ۲-۵-۷. رشد اخلاقی
- ۱۵۹ ۶-۷. رشد نقش جنسیتی در دوره کودکی
- ۱۵۹ ۱-۶-۷. تعاریف مفاهیم
- ۱۶۱ ۲-۶-۷. طبقه‌بندی نقش‌های جنسیتی
- ۱۶۳ ۳-۶-۷. عوامل و اثرپذیری نقش‌های جنسیتی
- ۱۷۰ ۴-۶-۷. رشد نقش جنسیتی در دوره شیرخوارگی
- ۱۷۱ ۵-۶-۷. رشد نقش جنسیتی در دوره کودکی اولیه
- ۱۷۲ ۶-۶-۷. رشد نقش جنسیتی در دوره کودکی میانه
- ۱۷۵ خلاصه فصل
- ۱۷۷ سؤالات چندگزینه‌ای
- ۱۷۸ فصل هشتم: رشد در دوره نوجوانی
- ۱۷۸ هدف کلی
- ۱۷۸ اهداف یادگیری
- ۱۷۹ ۱-۸. دوره نوجوانی و مراحل آن
- ۱۸۱ ۲-۸. رشد جسمانی و بلوغ جنسی در دوره نوجوانی
- ۱۸۲ ۳-۸. رشد شناختی در دوره نوجوانی
- ۱۸۳ ۱-۳-۸. دیدگاه پیاژه
- ۱۸۵ ۲-۳-۸. نظریه پردازش اطلاعات
- ۱۸۵ ۳-۳-۸. نظریه دیوید الکانند
- ۱۸۷ ۴-۸. رشد هیجانی و اخلاقی و شکل‌گیری هویت در دوره نوجوانی
- ۱۸۷ ۱-۴-۸. رشد هیجانی
- ۱۸۸ ۲-۴-۸. رشد و شکل‌گیری هویت در دوره نوجوانی
- ۱۹۱ ۳-۴-۸. رشد اخلاقی در دوره نوجوانی
- ۱۹۵ ۵-۸. رشد اجتماعی و نقش همسالان در دوره نوجوانی
- ۱۹۷ ۱-۵-۸. همسالان
- ۱۹۸ ۶-۸. رشد نقش جنسیتی در دوره نوجوانی

۲۰۰	خلاصه فصل
۲۰۱	سؤالات چندگزینه‌ای

۲۰۲	فصل نهم: رشد در دوره بزرگسالی
۲۰۲	هدف کلی
۲۰۲	اهداف یادگیری
۲۰۳	۱-۹. دوره بزرگسالی و مراحل آن
۲۰۴	۲-۹. رشد جسمانی در دوره بزرگسالی
۲۰۵	۳-۹. رشد شناختی در دوره بزرگسالی
۲۰۶	۱-۳-۹. نظریه شای
۲۰۷	۲-۹. نظریه پری (معرفت‌شناختی)
۲۰۸	۱-۳-۹. نظریه لایبوی-ویف
۲۰۸	۴-۹. رشد اجتماعی و هیجانی در دوره بزرگسالی
۲۱۰	۱-۴-۹. نظریه نارتین
۲۱۱	۵-۹. رشد نقش جنسیتی در دوره بزرگسالی
۲۱۳	۶-۹. نظریه‌های ارائه شده در دوره بزرگسالی
۲۱۴	۱-۶-۹. نظریه اریکسون
۲۱۶	۲-۶-۹. نظریه لوینسون
۲۱۸	۳-۶-۹. نظریه وایلانت
۲۲۰	۴-۶-۹. نظریه گولد
۲۲۱	۷-۹. نظریه‌های ارائه شده درباره سالمندی
۲۲۱	۱-۷-۹. نظریه باتلر (یادآوری گذشته و مرور زمان)
۲۲۱	۲-۷-۹. نظریه لایبوی-ویف (خبرگی هیجانی)
۲۲۲	۳-۷-۹. نظریه پک (سه تکلیف یکپارچگی من)
۲۲۳	خلاصه فصل
۲۲۴	سؤالات چندگزینه‌ای

۲۲۵	بخش سوم- ابزارها و آزمون‌های اندازه‌گیری جنبه‌های رشدی
۲۲۷	فصل دهم: نظریه ذهن کودکان و ابزار اندازه‌گیری آن
۲۲۷	هدف کلی
۲۲۷	اهداف یادگیری
۲۲۸	۱-۱۰. تعریف نظریه ذهن در کودکان
۲۲۹	۲-۱۰. گستره پژوهشی
۲۳۱	۳-۱۰. خصوصیات روان‌سنجی مقیاس نظریه ذهن
۲۳۴	خلاصه فصل

۲۳۷

فصل یازدهم: خلق و خو و منش کودکان و ابزار اندازه‌گیری آن

۲۳۷

هدف کلی

۲۳۷

اهداف یادگیری

۲۳۸

۱-۱۱. تعریف خلق و خو و منش

۲۳۹

۲-۱۱. گستره پژوهشی

۲۴۰

۳-۱۱. خصوصیات روان‌سنجی پرسشنامه خلق و خو

۲۴۳

خلاصه فصل

۲۴۴

سؤالات چندگزینه‌ای

۲۴۵

فصل دوازدهم: ویژگی‌های شخصیتی کودکان و ابزار اندازه‌گیری آن

۲۴۵

هدف کلی

۲۴۵

اهداف یادگیری

۲۴۶

۱-۱۲. تعریف ویژگی‌های شخصیتی

۲۴۹

۲-۱۲. گستره پژوهشی

۲۵۱

۳-۱۲. خصوصیات روان‌سنجی و اعتبار و روایی‌های شخصیتی

۲۵۳

خلاصه فصل

۲۵۴

سؤالات چندگزینه‌ای

۲۵۵

فصل سیزدهم: نقش جنسی کودکان و ابزار اندازه‌گیری آن

۲۵۵

هدف کلی

۲۵۵

اهداف یادگیری

۲۵۵

۱-۱۳. تعریف نقش جنسیتی

۲۵۷

۲-۱۳. گستره پژوهشی

۲۵۹

۳-۱۳. خصوصیات روان‌سنجی مقیاس نقش جنسی کودکان

۲۶۱

خلاصه فصل

۲۶۲

سؤالات چندگزینه‌ای

۲۶۴

فصل چهاردهم: سبک هویت در نوجوانی و ابزار اندازه‌گیری آن

۲۶۴

هدف کلی

۲۶۴

اهداف یادگیری

۲۶۵

۱-۱۴. تعریف سبک هویت

۲۶۶

۲-۱۴. گستره پژوهشی

۲۶۸

۳-۱۴. خصوصیات روان‌سنجی مقیاس سبک هویت نوجوانان

خلاصه فصل
سؤالات چندگزینه‌ای

۲۷۰

۲۷۱

۲۷۳

۲۷۵

۲۸۷

۲۹۳

۲۹۷

۳۰۱

۳۰۵

۳۰۹

پیوست‌ها

پیوست الف

پیوست ب

پیوست ج

پیوست د

پیوست هـ

واژه‌نامه

منابع

پیشگفتار

روان‌شناسی رشد از جمله شاخه‌های مهم علم روان‌شناسی است که در این راستا متخصصان روان‌شناسی توانسته‌اند تنها نظریه‌های متعدد و بسیطی ارائه کرده‌اند، بلکه فرایند رشد در فراختای زندگی را با استفاده از انواع روش‌های علمی و پژوهشی مورد بررسی قرار داده‌اند. علاوه بر این، جهت آشناسایی و سنجش جنبه‌های مختلف رشد در مراحل مختلف تحول، آزمون‌های استاندارد علمی ساخته‌اند.

لذا کتاب حاضر تحت‌عنوان روان‌شناسی رشد با استفاده از نظریه‌ها، پژوهش‌های خارجی و داخلی و آزمون‌ها تلاش کرده است که علم روان‌شناسی رشد را نه تنها به‌طور نظری، بلکه به شکل کاربردی به دانشجویان عارفی و غیره، به این شاخه از علم روان‌شناسی معرفی نماید. قابل ذکر است که در راستای که در دست بودن کتاب تلاش شده است که جنبه‌های ارزشی، بومی و فرهنگ اسلامی - ایران را نیز گرفته شود.

بنابراین، محتوای این کتاب به سه بخش اساسی تقسیم شده است که بخش اول شامل نظریه‌های ارائه شده در روان‌شناسی می‌باشد. در این بخش یک فصل تحت‌عنوان رویکرد اسلامی به روان‌شناسی رشد وجود دارد. در بخش دوم در مورد دوره‌های رشد در جنبه‌های مختلف بحث شده است. در بخش سوم تلاش شده است که چند مؤلفه رشدی تبیین شوند و در همین راستا، چند آزمون علمی که در ایران استاندارد شده‌اند، جهت سنجش این جنبه‌های رشدی معرفی شوند.

این کتاب با توجه به محتوای آن می‌تواند به‌عنوان یک منبع علمی نظری و کاربردی برای کلیه علاقه‌مندان به روان‌شناسی رشد مفید باشد. همچنین، به‌عنوان کتاب

فرا درسی برای دانشجویان مقطع کارشناسی رشته روان‌شناسی و منبع درسی در درس روان‌شناسی رشد کارشناسی ارشد پیشنهاد می‌گردد.

در همین‌جا لازم است خاطرنشان کنم که مبحث روان‌شناسی رشد به‌عنوان شاخه‌ای از علم روان‌شناسی مبحثی بسیار مفصل و گسترده است که در این کتاب تلاش شده در حد توان بدان پرداخته شود. لذا از خوانندگان، دانشجویان و همکاران محترم درخواست دارم که در زمینه تقویت علمی این کتاب در جهات مختلف نظری و کاربردی، با ارائه نظرات خود اینجانب را به‌عنوان مؤلف یاری نمایند.

در پایان لازم می‌دانم از کلیه اساتید و دانشجویانی که در تهیه این کتاب و انجام پژوهش‌های ارائه شده در آن مرا همراهی کردند، تشکر نمایم، از جمله از اساتید بزرگوار آقای دکتر محمدرضا شعیری و آقای دکتر حسین زارع و از همکارانم خانم طیبیه محتشمی خانم رستو حسن‌زاده و آقای فرزاد علیپور بسیار سپاسگزارم.

مهناز علی‌اکبری دهکردی

بهار ۱۳۹۴